

виробництво теплової енергії з ймовірністю 95% буде знаходитися в межах:
 $87,02 \leq Y_{np} \leq 104,61$ млн. Гкал.

Список літератури: 1. Лугінін О. Є. Статистика: підручник / О. Є. Лугінін, С. В. Білоусова. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 580 с. 2. Білоцерківський О. Б. Статистика: текст лекцій / О. Б. Білоцерківський, О. О. Замула, Н. В. Ширяєва. – Х. : НТУ «ХПІ», 2009. – 96 с. 3. Білоцерківський О. Б. Аналіз виробництва електроенергії в Україні з використанням показників динаміки / О. Б. Білоцерківський // Вісник НТУ «ХПІ». – Харків: НТУ «ХПІ», 2008. – № 1. – С. 148–153. 4. Білоцерківський О. Б. Моделювання часового ряду з видобутку природного газу в Україні за 2007–2009 рр. / О. Б. Білоцерківський // Вісник НТУ «ХПІ». – Харків: НТУ «ХПІ», 2009. – № 35–1. – С. 105–109. 5. Лугінін О. Є. Економетрія: навч. посіб. / О. Є. Лугінін, С. В. Білоусова, О. М. Білоусов. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 252 с. 6. <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Bibliography (transliterated): 1. Luhinin, O. Ye., and S. V. Bilousova. Statystyka: pidruchnyk. Kiev: Tsentr navchal'noyi literatury, 2005. Print. 2. Bilotserkivs'kyu, O. B., O. O. Zamula and N. V. Shyryayeva. Statystyka: tekst lektsiy. Kharkov: NTU «KhPI», 2009. Print. 3. Bilotserkivs'kyu, O. B. Analiz vyrobnytstva elektroenerhiyi v Ukrayini zvykorystanniam pokaznyki v dynamiky // Visnyk NTU «KHPI». No. 1. 2008. 148–153. Print. 4. Bilotserkivs'kyu, O. B. Modelyuvannya chasovoho ryadu z vydobutku pryrodnoho hazu v Ukrayini za 2007–2009 r. r. // Visnyk NTU «KHPI». No. 35–1. 2009. 105–109. Print. 5. Luhinin, O. Ye., S. V. Bilousova and O. M. Bilousov. Ekonometriya: navch. posib. – Kiev: Tsentr navchal'noyi literatury, 2005. Print. 6. <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Надійшла (received) 05.03.2015

УДК 65. 011. 46

П. В. БРІНЬ, канд. екон. наук, доц., НТУ «ХПІ»;
К. Є. КАРАТАЄВА, магістрант, НТУ «ХПІ»

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МЕБЛЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Робота присвячена проблемі оцінки ефективності діяльності підприємств меблевої промисловості. В ході роботи були розглянуті та проаналізовані існуючі методи оцінки, наукові дослідження та публікації авторів, що вивчали дану проблему. Зокрема, дослідження виявили, що єдиної методики для оцінки ефективності не визначено. Автори мають різні думки щодо того, за якими саме критеріями оцінювати діяльність підприємства. Одна з існуючих методик була адаптована саме під підприємства меблевої промисловості. Для оцінки ефективності діяльності меблевих підприємств пропонується розрахунок інтегрального коефіцієнту. Для проведення оцінки були обрані фінансові та нефінансові показники, що враховують особливості меблевого виробництва. В якості еталонних значень були обрані середні значення за галузю. Для оцінки отриманих результатів запропонована бальна шкала, за якою визначається клас ефективності. Запропонований коефіцієнт є комплексним показником, який відбиває результати діяльності підприємства.

Ключові слова: ефективність, меблева промисловість, оцінка ефективності, особливості галузі, інтегральний показник.

Вступ. Визначення рівня ефективності функціонування підприємства є важливим завданням для власників підприємств, клієнтів і постачальників підприємства, фінансових інститутів та інших суб'єктів ринкової економіки. Результати оціночної діяльності дозволяють менеджерам оцінити перспективи подальшого руху, виявити проблематичні зони, проаналізувати ефективність обраної стратегії розвитку фірми.

Постановка проблеми. Стабільне функціонування підприємства залежить від правильного управління його ресурсами. Базою для прийняття управлінських рішень є результати оцінки ефективності діяльності підприємства, тому дана тема є актуальною.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. На сьогоднішній день не існує єдиної методики для оцінювання ефективності. Серед існуючих методів – методи деталізації, порівняння, експертних оцінок, розробки системи показників, аналізу фінансової звітності. Методичні аспекти формування показників ефективності виробництва, пошуку раціонального поєднання питань їх вимірювання та оцінки присвячені праці багатьох вчених, а саме: С. А. Аханова, П. Г. Бунича, М. П. Голика, А. І. Касьянова, А. І. Муравйова, С. А. Нікітіна, В. В. Новожилова, В. Н. Рибіна і ряду інших, але жодну методику не адаптовано для меблевої промисловості.

Мета дослідження – розробка методики для оцінки ефективності діяльності меблевого підприємства.

Матеріали наукових досліджень. Ефективність діяльності – складна категорія економічної науки і характеризується неоднозначністю підходів до її визначення. Зміст поняття ефективності складний та багатоаспектний, він загалом характеризує продуктивність будь-яких затрат і відображає кінцевий результат використання матеріальних і трудових ресурсів.

І. Г. Павленко ефективність розглядає як комплексну оцінку кінцевих результатів використання трудових, матеріальних, інформаційних та фінансових ресурсів підприємства у виробництві товарів та наданні послуг за певний термін, а також наголошує на тому, що кінцевою метою ефективності є не тільки результати діяльності, а й неперервність виробничого процесу, пов'язаного із задоволенням потреб як окремих суб'єктів, так і суспільства загалом [1, с. 38].

Для того, щоб визначити, наскільки ефективною є діяльність підприємства, необхідно провести її оцінку.

Якубович М. для оцінки рівня ефективності функціонування підприємства пропонує використовувати показники рентабельності, об'єднуючи їх в декілька груп [2, с. 37].

Акуліч В. В. пропонує застосовувати для оцінки ефективності діяльності організації фінансові коефіцієнти [3, с. 29–30], а саме коефіцієнти рентабельності, ліквідності, ділової активності та фінансової стійкості.

Однак для оцінки ефективності підприємств меблевої промисловості недостатньо аналізу лише фінансових показників, необхідно також застосування показників не фінансового напрямку, які відображають результати господарської діяльності.

Комплексна оцінка припускає, з одного боку, характеристику ефективності господарської діяльності, а з іншої – характеристику положення підприємства у бізнес-середі, серед конкурентів, тобто рейтингову оцінку в галузевій і міжгалузевій конкуренції [4, с. 376].

В рамках комплексної оцінки Шеремет Д. А. [4, с. 279] пропонує застосування інтегрованого коефіцієнта для визначення класу ефективності підприємств на основі наступних груп показників:

- 1) Показники рентабельності
- 2) Коефіцієнти капіталізації
- 3) Показники виробничої діяльності
- 4) Показники ділової активності
- 5) Коефіцієнти ліквідності
- 6) Показники використання трудових ресурсів.

Згідно цієї методики, розраховується значення кожного показника, після чого формується матриця, де групам показників, а також кожному показнику окремо надається питома вага. Для кожного показника обирається еталонне значення, якому присуджується 1 бал, при відхиленні в більшу чи меншу сторони – 1 та 0 балів відповідно. Інтегрований коефіцієнт знаходиться як сума добутків отриманих балів та питомої ваги.

Методика, запропонована Шеремет Д. А. [4], була адаптована для оцінки ефективності діяльності підприємств меблевої промисловості. Для визначення еталонних показників був проведений аналіз середньогалузевих коефіцієнтів. Також з урахуванням особливостей галузі було запропоновано дві додаткові групи показників: якості та відходності виробництва.

Розглянемо детальніше особливості, властиві меблевій промисловості:

- 1) висока динаміка розвитку;
- 2) висока конкуренція;
- 3) насиченість ринку;
- 4) сезонність продажів;
- 5) короткий життєвий цикл товару, в порівнянні з іншими галузями;
- 6) низька ефективність використання складських площ, як власних, так і орендованих через використання штабельного виду складування;
- 7) більшість позицій номенклатури має розміри, які не вписуються в стандартний модуль (400 мм X 600 мм), що ускладнює зберігання;
- 8) високі транспортні витрати з просування готової продукції по каналах збуту;
- 9) великий об'єм відходів виробництва і їх нераціональне подальше використання.

Еталонні значення деяких показників залежать від специфікації галузі, а саме:

- рентабельність продажів по галузі має показник близько 25%;
- середня рентабельність виробництва в галузі на рівні 35%;
- коефіцієнт оборотності активів визначений на досить високому рівні, тому що за специфікою галузі за календарний рік повний цикл виробництва відбувається декілька разів;

– плинність кадрів в меблевій галузі має негативний вплив на діяльність підприємства, тому що при прийнятті кожного нового робітника необхідно витратити час на його навчання, як наслідок – зниження продуктивності;

– значення коефіцієнту маневреності власного капіталу на матеріалоємних виробництвах, до яких відноситься меблева галузь, має вищий рівень, ніж на фондоємних. В меблевій галузі його значення 0,8.

Для кожного обраного показника та діапазону його значень нижче нормованих, виставимо бальну оцінку та питому вагу показників для кожної групи. Обрані показники, їх еталонні значення та питома вага занесені до таблиці 1.

Таблиця 1 – Показники, їх еталонні значення та питома вага для знаходження інтегрального показника ефективності

Показник	Еталонне значення	Кількість балів			Питома вага критерію	Питома вага групи критеріїв
		2	1	0		
1	2	3	4	5	6	7
1) Показники рентабельності:						0,25
– Рентабельність продажів, %	25	>25	0–25	<0	0,25	
–Рентабельність виробництва, %	35	>35	0–35	<0	0,25	
–Рентабельність сукупного капіталу, %	20	>20	0–20	<0	0,25	
–Рентабельність власного капіталу, %	20	>20	0–20	<0	0,25	
2) Коефіцієнти капіталізації						0,12
–Коефіцієнт фінансового ризику	0,5	<0,5	0,5–1	>1	0,35	
–Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,8	>0,8	0,3–0,7	<0,3	0,3	
–Коефіцієнт автономії	>0,5	>0,5	0,25–0,5	<0,25	0,35	
3) Показники виробничої діяльності						0,13
–Фондовіддача	5,5	>5,5	3–5,5	<3	0,35	
–Фондомісткість	0,18	<0,18	0,18–0,3	>0,3	0,35	
– Фондоозброєність	45	>45	10–45	<10	0,3	

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7
4) Показники ділової активності						0,11
– Коефіцієнт оборотності активів	>2	>2	1–2	<1	1	
5) Показники ліквідності						0,11
– Коефіцієнт загальної ліквідності	1,5	1,5–2	1–1,5	<1	0,3	
– Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,8	>0,8	0,5–0,8	<0,5	0,35	
– Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,4	>0,4	0,2–0,4	<0,2	0,35	
6) Показники використання трудових ресурсів						0,09
– Плинність кадрів, %	5	<6	6–10	>10	0,25	
– Темп зростання продуктивності праці, %	5	>5	0–5	<0	0,75	
7) Показники якості						
– % браку	<3	<3	3–5	>5	0,5	
– % поверненої споживачем продукції	<1	<1	1–3	>3	0,3	
– Можливість виконання індивідуального замовлення	Індивідуальне замовлення за ескізами клієнта	Індивідуальне замовлення за ескізами клієнта	Готова модель виробу зі змінами, згідно побажань клієнта	Послуга виконання індивідуального замовлення відсутня	0,2	0,11
8) Відходність виробництва	Безвідходне	Безвідходне	Помірно відходне	Велика частка відходів	1	0,08

По кожному розрахованому показнику необхідно розрахувати зважений показник $K_{\text{інт } n}$, тобто обраний бал в залежності від значення показника помножити на питому вагу цього показника.

Загальний інтегральний показник ефективності діяльності підприємства розраховується за формулою:

$$K_{\text{еф}} = \sum K_{\text{інт } n} \quad (1)$$

Бальна шкала

1,5–2 – перший клас ефективності, підприємство-лідер на ринку, високий рівень ефективності, необхідно втримувати та покращувати існуючі позиції

1–1,5 – другий клас ефективності, підприємство займає середню позицію на ринку, необхідно звернути увагу на ключові фактори, що не досягають нормованих показників

0–1 – третій клас ефективності, слабка позиція підприємства на ринку, варто зосередитись на найвагомійших показниках, намагатися їх покращити для виходу на вищий рівень.

Така оцінка ефективності є нескладною та зрозумілою, вона охоплює всі сфери діяльності підприємства, враховуючи специфіку виробництва.

Висновки. Проведені дослідження в сфері оцінки ефективності діяльності підприємств меблевої промисловості виявили необхідність використання комплексного показника, який охоплює всі сфери функціонування підприємства. На основі існуючого інтегрального коефіцієнта, було розроблено методику оцінки ефективності діяльності підприємств меблевої промисловості з урахування середньогалузевих показників. Запропоновані методичні засади апробовані авторами при оцінюванні інвестиційного проекту з виробництва пелетів та можуть бути використані широким колом підприємств меблевої галузі при обґрунтуванні управлінських рішень.

Список літератури: 1. Павленко И. Г. Подходы к определению экономической сущности понятия «эффективность» / И. Г. Павленко // Экономика и управление. – 2006. – №1. – С. 35–38. 2. Якубович, М. А. Финансовые показатели эффективности функционирования предприятий / М. А. Якубович // Планово-экономический отдел. – 2005. – №9. – С. 36–39. 3. Акулич, В. В. Современные подходы к оценке эффективности деятельности организации / В. В. Акулич // Планово-экономический отдел. – 2008. – № 11. – С. 27–34. 4. Шеремет А. Д. Комплексный экономический анализ деятельности предприятия (вопросы методологии). М. : Экономика, 2006. – 415 с.

Bibliography (transliterated): 1. Pavlenko I. G. Podhodyi k opredeleniyu ekonomicheskoy suschnosti ponyatiya «effektivnost» – Ekonomika i upravlenie. – 2006. – No 1. – P. 35–38. 2. Yakubovich, M. A. Finansovyye pokazateli effektivnosti funktsionirovaniya predpriyatiy // Planovo-ekonomicheskiiy otdel. – 2005. – No 9. – P. 36–39. 3. Akulich, V. V. Sovremennyye podhodyi k otsenke effektivnosti deyatel'nosti organizatsii / V. V. Akulich // Planovo-ekonomicheskiiy otdel. – 2008. – No 11. – P. 27–34. 4. Sheremet A. D. Kompleksnyiy ekonomicheskiiy analiz deyatel'nosti predpriyatiya (voprosyi metodologii). Moscow: Ekonomika, 2006. – 415 p.

Надійшла (received) 21.09.2014

УДК 658:621

А. Ю. ГЕВОРКЯН, канд. экон. наук, доц., НТУ «ХПИ»;
Н. БАБЕНКИН, магистрант, НТУ «ХПИ»

ФАКТОРЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассматриваются вопросы, связанные с факторами повышения экономической эффективности деятельности предприятий. Проанализированы понятия экономического эффекта и экономической эффективности на основе зарубежных и отечественных научных изданий. Приведена взаимосвязь основных факторов макро- и микросреды влияния на объем товарооборота предприятий Украины. Сделаны выводы о целесообразности повышения экономической эффективности деятельности предприятий при управлении данными факторами.

Ключевые слова: экономический эффект, экономическая эффективность, факторы, экономический результат, товарооборот.

Введение. В условиях ограниченности всех видов ресурсов встает проблема изучения экономической эффективности предприятий торговли. Эффективность деятельности определяется по конечным результатам